

Heinz-Helmut LÜGER, Hana BERGEROVÁ, Georg SCHUPPNER (ur.), 2021: *Phraseme und ihr kommunikatives Potential*.

Landau: Verlag Empirische Pädagogik. (Beiträge zur Fremdsprachenvermittlung, Sonderheft 28). 262 str.

Besedila, zbrana v predstavljeni monografiji, se ukvarjajo s sporočanjско-pragmatically zmožnostjo nemškega, francoskega in poljskega frazeološkega izrazja. S tem se monografija uvršča med razmeroma številne objave iz zadnjega obdobja, ki obravnavajo izsledke preučevanja sodobne frazeološke besedilne rabe v različnih besedilnih vrstah. Smiselno je razdeljena na dva dela: v prvem, ki nosi naslov *Phraseme und ihre Produktivität*, so predstavljene kvalitativne analize izbranega nemškega in francoskega frazeološkega izrazja glede na njegovo učinkovitost v vsakdanjem sporazumevanju, v drugem delu z naslovom *Phraseme im Text und Diskurs* gre za interpretativne razlage pragmatically-slogovnega potenciala posameznih nemških in poljskih frazemov v izbranih besedilnih vrstah.

Uvodni prispevek se posveča vprašanju frazeološke pomensko-skladenjske modelnosti (N. M. Iglesias Iglesias: *Produktivität und Kreativität sprachlicher Muster. Am Beispiel der Phrasemkonstruktion [DET nächste N kommt bestimmt]*). Z vidikov konstruktivistične slovnice, ki je prevladujoče teoretično-metodološko izhodišče najnovejših frazeoloških raziskav in na osnovi korpusnih jezikovnih podatkov avtorica prepričljivo predstavi zmožnost tovrstnih raziskovalnih pristopov. Poudari možnost odkrivanja

novega oziroma tistega frazeološkega izrazja, ki je doslej raziskovalno manj obravnavano – v prvi vrsti so to modelne frazeološke tvorbe (nem. *Phrasem-Konstruktionen*) tipa *knjiga vseh knjig, šola vseh šol, šport vseh športov* – in nakaže možnosti za sistematično pomensko-pragmatically in skladenjsko analizo njihove besedilne rabe. Opisani pristopi obetajo kakovostnejšo (ali sploh prvo) slovarsko obravnavo tovrstnih frazeoloških zgradb.

Študija nemško-francoske raziskovalke F. Hammer se posveča francoskemu dvojničnemu frazeološkemu izrazu *bel et bien* (*Das Wortpaar bel et bien in Presstexten. Zum kommunikativen Potential adverbialer Phraseme*). Opazuje njegovo rabo v publicističnih besedilih in z ozirom na funkcionalnost ugotavlja, da sporočanjско-pragmatically zmožnosti posameznih prislovnih frazeoloških izrazov neredko presegajo okvire stavka oziroma povedi; v konkretnem primeru opazovani frazem služi zbliževanju pisca in bralca časopisa. Čeprav je analiza eksemplarična in empirično omejena, daje dragocen vpogled v besedilno vpetost frazeologije in spodbuja nadaljnje primerljive raziskave.

Prispevek S. Steina (*Zum Zusammenhang von metaphorischer Prägung und kommunikativer Leistung von Phrasemen. Am Beispiel von Licht am Ende des Tunnels sehen im Corona-Diskurs*) v ospredje postavlja konceptualno metaforiko, izraženo v frazemu *Licht am Ende des Tunnels sehen* in opazuje sporočanjско potencial v javni razpravi o koronavirusu. Od številnih primerljivih raziskav funkcionalno-pragmatically zmožnosti frazeologije v besedilni rabi se Steinov prispevek razlikuje po tem, da ne izhaja iz

posamične besedilne vrste in njenih značilnosti, temveč iz posameznega frazeološkega izraza, ki ga opazuje in analizira medbesedilno in glede na rabo v izbranih tematskih okvirih. Raziskava, ki temelji na pragmatičnodiskurzni in kognitivni teoretski osnovi, prinaša spoznanje, da je lahko raba posameznega frazeološkega izraza z ozirom na njegovo slikovitost in konceptualno metaforičnost pragmatično zelo spremenljiva in posledično polifunkcionalna ter da potencialno ustvarja diskurzivne povezave.

Pandemija in raba frazeologije sta obravnavani tudi v prispevku Z. Gašove (*Inwieweit prägt Corona den phraseologischen Bestand des Deutschen? Oder: Zu Möglichkeiten der innovativen Phraseologismenforschung*). V širokih teoretsko-metodoloških okvirih avtorica išče poti do novosti v (nemški) frazeologiji, ki jih lahko razumemo kot odziv na intenzivno javno razpravo o koroni. Na osnovi vzorčne zbirke dotičnih nemških politično-publicističnih izjav, ki vsebujejo leksem *Corona(-virus)*, dodatnega preverjanja njegove pogostnosti na spletu in izjemno kompleksne analize gradiva ugotavlja, da leksem prototipično izraža aktivno, težko obvladljivo in negativno konotirano entiteto. Če leksem nastopa kot sestavina frazemov, se v prvi vrsti izkazuje navezava na pomenske koncepte 'moč', 'vpliv', 'pritisk', 'preprečevanje', 'čustvenost' in 'okrepitev'.

Pet razprav v drugem delu monografije obravnava besedilno in diskurzivno rabo frazeologije. V metodoloških ozirih gre predvsem za interpretacijo potencialnih pomensko-pragmatičnih funkcij frazeološkega izražanja v raznolikih besedilnih vrstah.

N. Rentel izhaja iz hitrega spreminjanja sodobnih medijev in opazuje nekatera vrednotenjska spletna besedila, in sicer kritiške zapise o restavracijah, ocene prodajalcev in vinske predstavitve (*Phraseologismen als Authentizitätsstrategie in bewertenden Online-Texten des Deutschen. Dargestellt am Beispiel von Online-Restaurantkritiken, Video-Rezensionen auf YouTube und virtuellen Weinvorstellungen*). Zanima jo, kako avtorji jezikovno uredničujejo pristnost in verodostojnost. S posameznimi primeri ilustrira, kako tej funkciji sledi frazeologija in katere pragmatične cilje potencialno dosega. Ugotavlja, da med drugim približuje govorca in bralca, omogoča večjo pristnost pozitivnih oz. negativnih sodb in jih hkrati krepi, izrecno legitimira vrednotenje, razlaga ali nadomešča strokovno izrazje in s tem viša razumljivost besedila. Izjave/besedila posledično izkazujejo višjo stopnjo prepričevalnosti, razvidno pa je tudi, da pragmatične funkcije frazeologije pogosto prehajajo druga v drugo.

Frazeologija v medijih je obravnavana tudi v prispevku K. Gyuricze (*Phraseologismen aus interdisziplinärer Perspektive. Funktionen in unterschiedlichen Textsorten der Medienkommunikation*). Avtorica si prizadeva za t. i. integrativno obravnavo in izhaja iz besediloslovnih perspektiv. Poroča o izsledkih raziskave frazeološke rabe v treh izbranih večmodalnih medijskih besedilih (reklamni oglas, spletno časopisno poročilo, objava na spletnem omrežju) in nazorno prikaže, kako lahko s pomočjo frazeologije vzpostavimo medbesedilne povezave. S tem poudarja medbesedilnost kot poglavito lastnost modernih medijskih

besedil, ki odpira nove funkcionalno-pragmatične vidike v raziskovanju frazeološke rabe.

G. Zenderowska-Korpus se posveča frazeologiji v političnih nastopih treh poljskih predsedniških kandidatov v volilnem letu 2020 (*Phrasemgebrauch in der polnischen Präsidentschaftskampagne*). Analizira rabo tipološko različnega frazeološkega izrazja (kolokacije, pragmatični frazemi, idiomi) in na osnovi 75 stavčnih oziroma besedilnih primerov ugotavlja njegove pragmatične in slogovne učinke. Ti so naslednji: frazemi soustvarjajo besedilno zgradbo, implicitno ali eksplisitno vrednotijo, prispevajo k (etično-moralni) samopredstavitvi govorca. Izpostaviti je treba, da je pomensko-pragmatična jezikoslovna interpretacija rabe posameznih frazeoloških izrazov enostranska, saj ne zajame naslovnikovega pogleda oziroma njegove interpretacije, ki je lahko tudi deloma ali v celoti drugačna.

Prispevek C. Schatte je kontrastivno naravnani; z nemško-poljskih vidikov opazuje rabo pragmatičnih frazemov v oglaševalskih besedilnih vrstah, v horoskopu in beletristiki, tj. v besedilih, ki jim je lastna inscenacija (*Pragmatische Phraseologismen in ausgewählten Textsorten des Deutschen und des Polnischen. Dargestellt aus kommunikativer und translatorischer Sicht*). Izkazuje se, da se možnost frazeološke modifikacije tako v nemškem kot tudi v poljskem oglaševanju izrablja kot sredstvo za doseganje tipičnih oglaševalskih ciljev, kot sta npr. usmerjanje pozornosti ali vzpostavljjanje stika. Ob opazovanju horoskopskih besedil se nakazujejo jezikovne razlike med nemščino in poljščino: nemška besedila s

pomočjo frazeologije pogosteje izražajo opozorila, spodbude ali priporočila, v poljskih pa je tovrstna praksa redkejša. Primerjava nemških literarnih besedil in njihovih poljskih prevodov ponovno pokaže, da je funkcionalnost pragmatičnih frazemov praviloma besedilno oz. sobesedilno pogojena, kar pogosto predstavlja prevajalski izziv.

Končno se raziskava G. Schmaleja nanaša na pragmatične, tj. sporočanjško-pogovorne funkcije frazeologije v naravnih dialoških pogovorih (*Zum kommunikativen Potenzial von Idiomen in Gesprächen*). Prispevek uvaja obsežna kritična obravnava doslejšnjega raziskovanja sporočanjškega potenciala frazeološkega načina izražanja, nato pa avtor prevzame znano predpostavko, da so idiomi kot jedrni del frazeologije specifični glede na sporočanjški potencial in da se v tem razlikujejo od nefrazeološkega izražanja. Posledično velja, da lahko ustvarjalna raba frazeologije, tj. frazeoloških ponovitev in medsebojnega parafraziranja frazeoloških in nefrazeoloških izrazov ter besednih iger s frazemi tvorno prispeva k oblikovanju naravnih dialoških pogovorov. Poleg frazeološko tipičnih funkcij, kot sta izražanje kompleksnih stanj ali prispevek k jezikovni ekonomičnosti opazovani primeri izkazujejo tudi zmožnost usmerjanja pozornosti, demonstracije sporočanjških kompetenc govorca, zagotavljanja razumljivosti ipd.

Obravnavana publikacija s prispevki o sporočanjškem potencialu frazeološkega načina izražanja v nemščini, francoščini in poljščini prinaša zanimive in dragocene uvide v rabo in funkcije frazeologije v sodobnih medijskih besedilih ter predstavi relativno

nove korpusne teoretsko-metodološke pristope k njenemu proučevanju. Če tudi so besedila mestoma vsebinsko redundantna (tako so recimo daljši uvodi v pojmovnost frazeološke vede ob izjemni vitalnosti frazeološkega raziskovanja nepotrebni), jih lahko označimo za pomemben prispevek k funkcionalno-pragmatični obravnavi frazeologije, ki nakazuje možnosti za nadaljnje raziskave v različnih jezikih, tudi v slovenščini.

Vida Jesenšek,

*Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,
vida.jesensek@um.si*

Druga Poletna šola slovenskega jezika kot drugega in tujega jezika Slovenščina na prvi pogled

SLOVENŠČINA
na prvi pogled

Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru je letos že drugič organiziral Poletno šolo slovenskega jezika kot drugega in tujega jezika *Slovenščina na prvi pogled*, ki je potekala od 28. avgusta do 8. septembra 2023 na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, in sicer v sodelovanju z Mednarodno pisarno Univerze v Mariboru ter s Centrom Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS). Namenjena je bila študentkam in študentom, ki se slovenščino kot obvezni ali izbirni

predmet učijo na partnerskih univerzah, članicah mreže CEEPUS Slavic Philology and Its Cultural Contexts.

Poletne šole se je udeležilo triintrideset študentk in študentov ter tri predavateljice s partnerskih univerz v Beogradu, Bratislavi, Bukarešti, Novem Sadu, Pragi, Skopju, Sofiji, Zadru in Zagrebu. Slavnostna otvoritev je potekala v ponedeljek, 28. avgusta 2023, ko so udeleženke in udeležence pozdravile Mihaela Koletnik, prorektorica za študijsko dejavnost Univerze v Mariboru, Irena Stramljič Breznik, prodekanica za kakovost in kadre Filozofske fakultete UM, Branislava Vičar, predstojnica Oddelka za slovanske jezike in književnosti FF UM, ter Gjoko Nikolovski, vodja poletne šole. Program poletne šole je zajemal lektorske vaje in konverzacije v slovenščini ter sklop slovenističnih predavanj, ki so jih pripravile predavateljice in predavatelji s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu ter Filozofske fakultete Univerze v Bratislavi.

V prvem tednu so udeleženke in udeleženci poslušali predavanja s področja slovenskega jezika in književnosti. JOŽICA ČEH STEGER je sklop slovenističnih predavanj odprla s predavanjem o literarnih konstruktih krhke ženske v slovenski književnosti, MELITA ZEMLJAK JONTES pa je predstavila osnove slovenske fonetike. V nadaljevanju sta predavali IRENA STRAMLJIČ BREZNIK, ki je izpostavila obrazilno variantnost izbranih feminativov v slovenščini in južnoslovanskih jezikih, ter IVANA LATKOVIĆ, ki je osvetlila južnoslovansko medliterarno recepcijo slovenske književnosti. Sledilo je predavanje ALENKE VALH LOPERT in TATJANE